

Lærer og lokalhistoriker Theodor Johansen

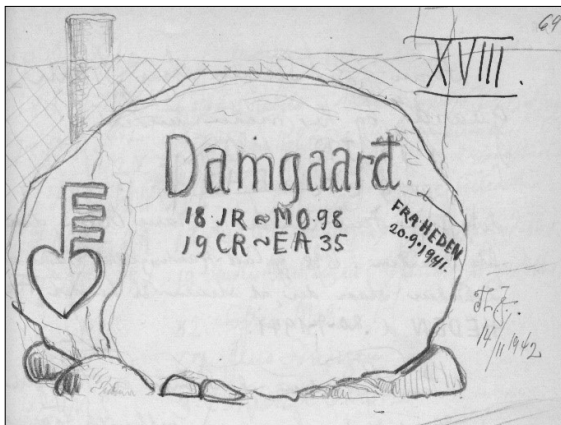

Theodor Johansen (1888 – 1953) – lærer, kirkesanger, lokalhistoriker, billedhugger og meget mere

For et par år siden fik Arkivet en større aflevering bestående af adskillige solidt indbundne, håndskrevne bøger samt en større mængde notesbøger indeholdende et væld tegninger samt optegnelser om både dette og hint, det være sig notater om slægtsforhold, historiske tildragelser, personlige regnskaber med videre; alt i tilknytning til Aarestrup sogn. Alt sammen skrevet og tegnet af Theodor Johansen, der var født 1888 i Gudumholm som søn af den stedlige lærer. Han tog præliminæreksamen i 1905 og lærereksamen 1909 fra Ranum seminarium. Herefter var han hjælpelærer i Enslev. Fra 1910 – 1914 var han andenlærer i Nørre Kongerslev, hvorefter han fra maj 1914 blev førstelærer i Aarestrup, hvor han blev i embedet til sin død i 1953.

Da vi her i ”Hanan” ved flere lejligheder har bragt nogle af Johansens fortællinger, og også vil gøre det i fremtiden, vil det være på sin plads at skrive om Johansen som person. Redaktionen har blandt andet fundet nedenstående i samlingen af arkivalier om Theodor Johansen.

Da der på Johansens tid var et nært samarbejde mellem den stedlige præst og læreren, er det naturligt først at videregive hvad **Harald Davidsen**, sognepræst i Aarestrup fra 1927, har at fortælle om Th. Johansen:

Johansens egen tegning af stenen ved Damgaard i Aarestrup

Lærer Johansen var et af de mennesker, som brænder deres lys i begge ender, altså en slider. Både i og uden for skolen. Men hans store lyst var at beskæftige sig med lokalhistorie, en hobby som Historisk Årbog for Aalborg Amt har haft glæde af, og som mangan kampesten rejst ved gårde rundt i sognet vidner om: Med hammer og mejsel ”skrev” han tidligere ejeres initialer og årstal i den ufor-gængelige granit, oplysninger som han utræt-teligt på mangfoldige cykelture hentede på landsarkivet i Viborg, hvor han var en flittig gæst. Blandt andet afskrev han sågar, fra A til Z, den kirkebog, hvis eneste eksemplar fandtes i landsarkivet i Viborg, og som rummede samtlige sognets kirkelige data for årene før 1813.

En afskrift som er bemærkelsesværdig derved at den ikke alene er en nøjagtig afskrift af kirkebogens indhold, men er en nøjagtig kopi af de gamle bogstavers former, næsten som var det en fotokopi det drejede sig om. Altså mere en aftegning end en afskrift. Formodentlig et stykke arbejde, han har påtaget sig for at blive sparet for mangan en cykeltur, 60 km hver vej. Og han tog afskrift af skøder mm., et kæmpearbejde, som blandt andet er nedfældet i en gennemillustreret håndskreven bog, som nu er i den pågældende gårds eje. Alle hans optegnelser, som nu er i hans datters og svigersøns gode varetægt, er en guldgrube for kommende tiders lokalhistorikere. De første ”guldgravere” har allerede meldt sig.

Aarestrup Skole cirka 1935

Som sognepræst var jeg "født" formand for skolekommissionen, og i den egenskab var det mig, der, sammen med den øvrige skolekommission, skulle deltage i den årlige eksamen i skolen, hvor Johansen jo var førstelærer. Efter gammel skik blev der ved eksamen lagt for med faget religion: Bibelhistorie, katekismus og salmevers. Johansen, som jeg samarbejdede med gennem en menneskealder, var en god fortæller og en glimrende illustratør. I løbet af ingen tid kunne han fremtrylle et billede af det, der

blev talt om, og han kunne få, ikke mindst de små, til at glemme både tid og sted, når han stod ved den sorte tavle med kridtet i hånden. Og festligt var det at høre dem genfortælle på deres helt private modersmål. En dag havde vi haft syndfloden på tapetet, og det var jo endeløst og grusomt, hvad der kunne berettes om den ting: Fyrretyve dages og fyrretyve nætters nådesløse skybrud. "Hvad tror I dog de sa'e?", spurgte lærer Johansen. Intet svar, børnene var ligesom ikke rigtigt kommet til hægterne endnu. Spørgsmålet lød en gang til: "Jamen, hvad tror I dog de sa'e?". En af drengene rakte en arm i vejret: "Nå, Karl Ove, hva' tor du så de sa'e?". "De sa'e: Ork som det ræ'ner"!

I de sidste af lærer Johansens leveår var det mærkbart, at han var ved at køre træt, men alle vore opfordringer til ham om at spænde fra var frugtesløse. Han ville blive ved til han segnede. Da pensionsalderen nærmede sig, byggede han et hus på bakken nord for Aarestrup, men det var hans ønske at forblive i den gamle skole. "Jeg vil knageme nødig op og bo på bakken", sagde han.

Også som kirkesanger holdt han ud til det sidste. To søndage før han døde, sludrede han og jeg lidt sammen efter gudstjenesten. Jeg hørte ham sige, men det var nærmest som om det var noget, han sagde til sig selv: "Hvad går det hele ud på? At blive slidt op!" Da jeg knap fjorten dage senere var til et sognerådsmøde, spurgte et af sognerådets medlemmer mig om jeg havde hørt at lærer Johansen samme dags morgen var blevet syg i skolen. Det havde jeg ikke, og kørte sporenstregs til byen. I samme øjeblik, jeg stod ud af bilen, så jeg en bære blive bragt ud fra lærerboligens bislag. Bårens forende var skubbet ind i sygebilen, da jeg nåede derhen. Falck-folkene tøvede et øjeblik, mens lærer Johansen og jeg hilste på hinanden. Han sagde: "Ja, hr. pastor, jeg blev dårlig i skolen i morges, og de synes jeg skal en tur på sygehuset. Nå, det går vel også nok. Men skulle det ikke gå, så hils det ærede publikum og sig, han var beredt!" Han døde på operationsbordet samme aften. Et par dage senere bragte jeg hans hilsen til de mennesker, der stod samlet om hans kiste på skolens legeplads. Ordene "det ærede publikum" citerede jeg selvfølgelig ikke. Men det var en af den slags replikker, der står mejslet ind i min erindring. Ordene vidnede både om hans sans for humor, og om den form for selvbevidsthed, som var så karakteristisk for ham. Et næsten pinligt pligtopfyldende menneske. En mand uden svig. Jeg mindes ikke at have hørt ham tale nedsættende om nogen. Han bøjede sig lydigt for befalingen: "Bevar din arv!" Og ikke mindst derved glædede og berigede han os andre. Han mindede os utrætteligt om, at der er noget man ikke må skrive i glemmebogen. Og hvad det angår, blev han os en uforglemmelig læremester.

Kort efter lærer Johansens død byggede vi nyt forsamlingshus i Aarestrup. Vi ikke alene tegnede aktier, men vi tegnede os også for arbejdstimer på byggepladsen, og der mødtes vi både når vi var i arbejdstøjet, men også når vi blot kom for nysgerrigt at følge slagets gang. En dag stod jeg på kanten af den dybe udgravning (der skulle blive til forsamlingshusets kælder) og sludrede med arbejdsmanden, der puklede nede i dybet. Vi talte blandt andet om de spændende lejlighedstaler, lærer Johansen kunne holde. Arbejdsmanden sagde: "Det var sjovt hvad lærer Johansen kunne finde på at sige; hvor vi dog savner ham!" Det var folkets røst, fuld af oprigtig sympati.

Hver gang provsten skulle komme på kirkebogssyn blev det eksemplar af kirkebogen, som lærer Johansen førte, bragt til præstegården. Jeg bladede i den og glædede mig over hans smukke håndskrift. Tilfældigt faldt mit blik en dag på en sætning, lærer Johansen havde skrevet i margenen på et af bogens blade: "Jeg vil vise Gud mine hænder". Ordene var helt uden relation til de oplysninger der stod skrevet på den pågældende side. Jeg aner ikke hvorfor han havde skrevet således. Men når jeg siden hen har tænkt på de ord, har et forsøg på forklaring taget denne form: Lærer Johansen var god til at bruge blyant og pen og pensel og til at håndtere hammer og mejsel. Kunne det ikke tænkes, at han taknemligt har betragtet sine mange evner som gaver, der frit var givet ham til låns? "Se, Herre, disse talenter gav du mig". Jeg vil vise Gud mine hænder.

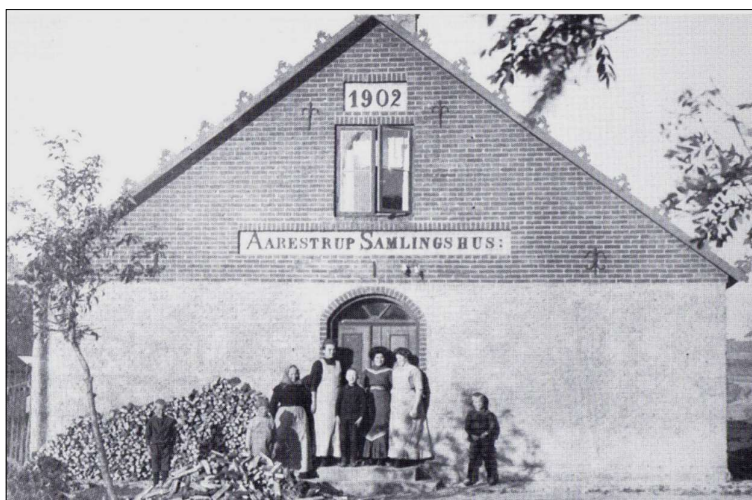
<p>Ungkarl Niels Kristian Nielsen, født d. 14. Maj 1894 i Chicago, U.S.A. død d. 6. Juli 1894 i Newell, Iowa, U.S.A.</p> <p>Arbejder i Aalborg, S. Nygade 18.</p> <p>Søn af afdøde Arbejder Henrik Nielsen og Fruen Mette Marie f. Nielsen, Chicago.</p> <p>26 Aar.</p>	<p>Lige Mariane Kristensen, født d. 26. Januar 1898 fraa Ejlsbuup Hede, Frar Sogn, død i Frar Kirke d. 7. April 1898.</p> <p>Tjenestepige, opholdende sig hos Hæusmand Jens Thomsen, Aarestrup Mark og Sogn.</p> <p>Datter af Hæusmand Rasmus Christensen og Fruen Christine Rasmussen, Ejlsbuup Hede, Frar Sogn.</p> <p>23 Aar.</p>
---	--

Et eksempel på Th. Johansens omhyggeligt førte kirkebog – her et bryllup

At Th. Johansen var en stor personlighed, kan der ikke være tvivl om. Om han var en stor pædagog er ikke nemt at sige i dag, hvor undervisningen foregår på en helt anden måde end på Johansens tid, men flere gamle elever mener, at af Johansens mange talenter var det pædagogiske ikke det største. Mange betegner ham som en stor autoritet, der forstod at holde styr på eleverne. Johansen underviste i fagene religion og dansk, mens andenlæreren tog sig af de øvrige fag.

I religion blev der som tiden foreskrev det terpet i salmevers og udenadslæren, men Johansen havde derudover et stort talent for at fortælle på en meget intens og levende måde, der fuldstændig kunne fange børnenes opmærksomhed. Sammen med sin fortælling kunne Johansen tegne illustrationer på tavlen, der gav fortællingen yderligere nærværd. En tidligere elev har nævnt, at fortællingerne ofte foregik om morgenen, hvor der af sparehensyn ikke tændtes lys i lokalet. Samme elev har fortalt, at Johansen hver morgen, da historien om "Kaptajn Carlsen og det skæve" skib var topnyhed i radio og aviser, fortalte børnene om dramaets udvikling og i en håndvending tegnede på tavlen, hvordan skibet nu lå på havet og blev stadig mere og mere skævt for til sidst at gå til havsens bund.

Aarestrup forsamlingshus

Da Th. Johansen i 1939 havde 25 års jubilæum ved Aarestrup Skole blev der holdt en stor fest for ham. Først på skolen med deltagelse af alle elever, siden en stor fest i forsamlingshuset, hvor der blev holdt mange taler af blandt andre sognepræsten, skolekommissionsformanden, lærere fra naboskoler og enkelte forældre til skolebørn, der ønskede at gratulere jubilaren.

Der blev også sunget sange, blandt andet en sang skrevet til lejligheden, hvor hvert af Johansens virkefelter får en humoristisk omtale. Et af versene lyder:

*Hvem sidder der bag orglet
hver søndag og hver helg
og spiller op og synger
af fuld og karsken bælg?
Det er såmænd Johansen;
et kvart århundred han
har været os så trofast
en kirkespillemand.*

*Da Th. Johansen døde i marts 1953, blev begravelsen et stort tilløbsstykke med deltagelse af de fleste indbyggere i Aarestrup, alle skolebørnene, gamle seminariekammerater, familie og venner fra nær og fjern. **Jens Schou Andersen**, der havde vikarieret for Th. Johansen i 1914-15, da denne var indkaldt til sikringsstyrken og siden havde bevaret kontakten og venskabet med Johansen, holdt ved mindehøjtideligheden i forsamlingshuset efter begravelsen en tale, hvori han blandt andet sagde:*

Da jeg blev underrettet om lærer Johansens ret pludselige død, måtte mine tanker en tid lang kredse om dette dødsfald. Jeg tror, vi er mange, som i fællesskab har ladet vore tanker gå til førstelærerens bolig i Aarestrup i dagene siden sygdommens første tegn viste sig, til dagen i dag, og mon ikke vi i tiden fremover også vil skænke fru Johansen og hele den efterladte familie endnu mange tanker over den sorg, som nu har lagt sig så tyngende over denne familie.

En tom plads for hustru, børn og øvrige familie er blevet tilbage, men samtidig også et væld af gode minder, som Johansen først og fremmest efterlod sine nærmeste. Mange gode minder nåede imidlertid langt længere ud. Vi, som kendte lærer Johansen, vil aldrig glemme ham. Hans natur og væremåde var måske en del forskellig fra vi andres, men det måtte være sådan, netop fordi de mange interesser lærer Johansen havde, også var så vidt forskellige fra andres interesser. Allerførst vil jeg betegne lærer Johansen som den gode og dygtige lærer, som altid havde de bedste hensigter med de børn, som var betroet ham, og som gennem årene lagde sine bedste kræfter i skolestuen.

Som familiefader var han den forstående, hjertelige og hjælpsomme mand, som ikke alene viste forståelse inden for sin egen familie, men som også altid tog sig fornøden tid til at høre på de, som kom inden for hjemmets rammer for at søge råd hos ham.

Sin fritid uden for skoletiden anvendte Johansen på forskellig måde. Han var den flittige og arbejdsomme mand, lige meget på hvilket felt, man fandt ham. Med iver og lyst gik han op i arbejdet, som spændte lige fra almindeligt landbrugsarbejde til den stærkt historiske interesse, ikke mindst hjemstavnshistorie, hvori hans lige næppe findes. Han kendte bedre end den enkelte hele sit sogns slægter i generationer tilbage. Vidste, hvorledes de gamle slægter var indgiftede i hverandre og på hvilke steder de færdedes.

Gadekæret, som er noget ganske usædvanligt, og de mange smukke mindesten, som han med egen hånd tilmejslede, som fx mindestenen for den første frie bonde i Torsted, vil til sene tider stå som talende stene om en mand, som satte runer for andre, men var ydmygheden selv. Ved flere af hans store arbejder fik han en imødegående hjælp af sine sognebørn, hvilket han ofte glædedes ved, og dette gav ham igen lyst til at påbegynde noget nyt.

Jeg kan ikke her lade være med at tænke på stenen for den første lærer i Aarestrup Skole, som er skjult af kirkediget og æbletræerne i skolens have. Den er i nogen grad et symbol på lærer Johansen, som altid holdt sin egen person i baggrunden.

Mindesten sat ved Bydammen i Aarestrup

Spredt ud over sognet står de mange mindesten og taler til efterslægten. Børn og ungdom vil nu og da spørge om disse stens betydning, enten de så står ved hus eller gård, i skov eller ved veje. Jeg vil håbe, at de aldrig må mangle svar på deres spørgsmål.

Johansen var en alsidig natur. Mange smukke tegninger og malerier vidner om hans skønhedssans for naturen. Ja, han havde en sjælden evne til at fæstne det, han havde læst, hørt eller set i tale, på papir, på lærred eller på den grå sten.

Jeg har lige fra mine unge dage altid betragtet lærer Johansen som én af mine bedste venner. Som ganske ung mand kom han ofte i vort hjem på Torsted Nygård. Da han selv fik hjem, var vi ofte gæster der, hvilket jeg på hele familiens vegne siger en oprigtig tak for til fru Johansen. Det var i sådanne stunder, man rigtig lærte Johansen at kende og forstod han også at mejsle ord og meninger ind i folks hukommelse.

Jeg vil kun nævne et enkelt svar, som jeg fik af Johansen en dag vi stod og læste i kirkebogen sammen. Jeg fremhævede da den skønhed med hvilken ethvert navn var indskrevet. Her til svarede han stille, men med hans kraftige blik henvendt på mig: ”Jo, jeg skal sige dig noget, Schou. Der er mennesker som fødes og dør, hvis navne ikke skrives så ofte af andre.

Her i kirkebogen gør jeg mig umage for at skrive alle navne sådan, at enhver kan læse det. Det skal kunne ses, hvornår Gud gav dem livet, og det skal kunne læses, når Gud finder mennesket modent til at kalde det hjem igen”. Jeg har ofte tænkt på denne udtalelse af lærer Johansen, for jeg følte, der lå en dyb sandhed deri.

I dag er det lærer Johansens navn, som skrives ind i kirkebogen. Jeg er taknemlig, fordi jeg og den øvrige familie kom til at kende lærerhjemmet i Aarestrup, og taknemlig fordi jeg har haft lærer Johansen som ven. Jeg tror, vi alle føler, at vi står i stor taknemlighedsgæld til lærer Johansen, gennem det åremål han på sin jævne måde færdedes iblandt os. Lad os derfor i fællesskab mindes førstelærer Johansens virke her i sognet og i fremtiden ære hans navn og gerning.